מתני' שלש אשרות הן [א]אילן שנטעו מתחלה לשם עבודת כוכבים הרי זו אסורה [ב]גידעו ופיסלו לשם עבודת כוכבים והחליף נוטל מה שהחליף [ג]העמיד תחתיה עבודת כוכבים ונטלה הרי זו מותרת: **גמ'** אמרי דבי ר' ינאי והוא שהבריך והרכיב בגופו של אילן והאנן גידעו ופיסלו תנן אלא כי איתמר דרבי ינאי לענין ביטול איתמר [ד]דאף על גב דהבריך והרכיב בגופו של אילן כי נטל מה שהחליף שפיר דמי דמהו דתימא כיון דהבריך והרכיב בגופו של אילן כאילן שנטעו מתחלה דמי וליתסר כולה קמ"ל אמר שמואל [ה]המשתחוה לאילן תוספתיה אסורה מתיב רבי אלעזר גידעו ופיסלו לעבודת כוכבים והחליף נוטל מה שהחליף גידעו ופיסלו אין לא גידעו ופיסלו לא אמר לך שמואל הא מני רבנן היא ושמואל דאמר כרבי יוסי בר יהודה דאמר [ו]אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור מתקיף לה רב אשי ממאי דרבי יוסי בר יהודה ורבנן בתוספת פליגי דלמא תוספת לדברי הכל אסור ובעיקרו פליגי דרבי יוסי בר יהודה סבר עיקרו נמי אסור דכתיב [ז]ואשרירהם תשרפון באש ורבנן סברי עיקר אילן שרי דכתיב [ז]ואשירהם תגדעון [ח]איזהו אילן שגידעו אסור ועיקרו שרי הוי אומר אילן שנטעו ולבסוף עבדו וכי תימא הא דלא מתרצינן הכי איפוך רבנן לדרבי יוסי בר יהודה ודרבי יוסי בר יהודה לרבנן אם כן גידעו ופיסלו מאן קתני לה לא רבנן ולא רבי יוסי בר יהודה אי רבנן בלא גידעו ופיסלו נמי תוספת אסורה אי רבי יוסי בר יהודה עיקר אילן נמי אסור אי בעית אימא רבנן ואי בעית אימא רבי יוסי בר יהודה אי בעית אימא רבי יוסי בר יהודה כי קאמר רבי יוסי בר יהודה בלא גידעו ופיסלו עיקר אילן אסור בסתמא אבל גידעו ופיסלו גלי אדעתיה דבתוספת ניחא ליה בעיקר אילן לא ניחא ליה איבעית אימא רבנן גידעו ופיסלו איצטריכא ליה ס"ד אמינא כיון דעבד ליה מעשה בגופיה עיקר אילן נמי ליתסר קמשמע לן: **מתני'** איזו אשרה כל שיש תחתיה עבודת כוכבים ר"ש אומר [ט]כל שעובדין אותה ומעשה בצידן באילן שהיו עובדין אותו ומצאו תחתיו גל אמר להן ר"ש בדקו את הגל הזה ובדקוהו ומצאו בו צורה אמר להן הואיל ולצורה הן עובדין נתיר [י] להן את האילן: **גמ'** איזהו אשרה והא אנן שלש אשרות תנן ה"ק שתים [כ] לדברי הכל ואחת מחלוקת דר"ש ורבנן איזו היא אשרה שנחלקו בה ר"ש וחכמים כל שיש תחתיה עבודת כוכבים ר"ש אומר כל שעובדים אותה [כא]איזו היא אשרה סתם אמר רב כל שכומרין יושבין תחתיה ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר אפילו אמרי הני תמרי לבי נצרפי אסור דרמי בי שיבראא ושתי ליה ביום אידם אמר אמימר אמרו לי סבי דפומבדיתא [כב]הלכתא כשמואל:

מתני'

גידעו ופסלו אין לא גידעו ופסלו לא. תימה הא דלא משני גידעו ופסלו מע"פ שלא השתחוה השתחוה מע"פ שלא גידעו כדמשני לעיל (דף מז:) גבי בית [כג]ואין לפרש משום דשמואל ליתא שנייא משום דקא פליג עליה דרב ואמר בדיא הוי כמתוכר ולעיל נמי ליכא למימר לשמואל בנה מע"פ שלא השתחוה כו' דבפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) מסיק לשמואל הכא במאי עסקינן בקבר בנין ומשיב ליה תלוש והתם מדמי קבר לעבודת כוכבים וי"ל הייני טעמא דלא משני ליה (ד) הכי דלעיל דודאי יש חילוק בין אילן לבית דאילן שהוא מושרש בקרקע בטלה תפיסתו כדפריסת לעיל הלכך גידעו ופיסול בלא השתחואה ודאי לא היה מועיל כלום אפילו למ"ד עבודת כוכבים של עובד כוכבים אסורה מיד היינו בדבר תלוש דכתיב פסילי אלהיהם כיון שפסלו נעשה לו אלוה אבל זה שהוא מחובר ואין דעתו שיהיה עבודת כוכבים רק מה שיתלוש אין לאסרו בלא השתחואה [כד]וכי נמי מציו דמשבינן ליה (ה) לתלוש גבי הא דאמר (חולין דף טז.) בשביל שיודע הכותל הרי זה בכי יותן ואילן דבר הנשרש בקרקע משבינן למחובר דאי לא תימא הכי לא מציו שוס זרע בלא הכשר ונראה דלא דמי דהתם הפירות מיכא תלושין ואע"ג דהכותל מחובר מתכשרי אבל פירות שבאילן הכל מחובר וקל להבין והא דלא משני ליה גדעו ופסלו איצטריכא ליה כדמשני במסקנא דשיעורא דחיקא הוא וניחא ליה (ו) לאוקמי מתניתין כרבנן ושמואל כר' יוסי בר יהודה:

לא

מסורת הש"ס

א) [נעיל מה: מו:], ב) [נעיל מה:], ג) [תוספ' פ"ז ה"ד] עירובין עט:, ד) בס"א נוסף חליפתו,

תורה אור השלם

1. וְנִתַּצְתֶּם אֵת מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם אֵת מַצֵּבֹתָם וַאֲשֵׁרִיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדְּעוּן וְאַבַּדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא:

דברים יב ג

2. כִּי אִם כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֹתֵיהֶם תִּתֹּצוּ וּמַצֵּבֹתָם תְּשַׁבֵּרוּ וַאֲשֵׁרִיהֶם תְּגַדֵּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ:

דברים ז ה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גדעו וכו' ואין לפרש משום דשמואל ליתא ליה. תמוה לי הא מ"מ מוכח לומר כן גבי אכן שתלבנה דמיירי אע"פ שלא השתחוה דבהשתחוה למ"ל דתלבנה מתחלה לנימוס הא בהשתחוה נאסר כיון דהוא תלוש וכמ"ש תוס' לעיל כשמעמין ד"ה והאמן וצ"ע: **בא"ד** וה"נ מצינו. לא ידעתי למאי צריך לפליה זו הא חזינן להדיא בסוגיין דמשתחיה לגית אסרו דבתלוש דמי ובמשתחוה לאילן לא נאסר לרבנן וכן לרי"ש לא נאסר העיקר. הרי דאילן הוי מחובר יותר מגית וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) במשנה נמיר (לבן) תז"מ וע"ב ס"א לבם: (ב) גמ' ה"ק שתים דברי כל"ל ותוס' ל' נמחק: (ג) רש"י ד"ה והוא הנכנס והרכיב בגופו ומאותה וכו' גידולין נטועין וכו' אפילו הוחידוש: (ד) תוס' ד"ה גדעו וכו' דלא משני ליה הכא כדלעיל: (ה) בא"ד מציו דמשבינן ליה לבית כתלוש גבי: (ו) בא"ד דשיעורא דחיקא הוא וניחא ליה טפי לאוקמי. נ"ב פירוש דהשתא דסגיריא לן דעיקר לדברי הכל אדי לא [מלי למימר דאיצטריך] גדעו ופסלו לאוקומי דהעיקר [אפילו בגדעו ופסלון נמי אדי דהא פשיטא דהא ליכא למ"ד דליתסר עיקר אבל נמתר דקאמר דלמא תוספת לד"ה אסור [ונעיקר פליגי הש"ת ולאי ניחא ליה לשנויי דגדעו ופסלו אינטריך לאוקומי לתפי גדעו ופסלו נמי עיקר אדי ולא כר"י בר יהודה:

מוסף רש"י

שגידרעו. מה שהחליף אמרי קן, דקאמר מגדעון מכלל דעיקרו עתה בקרקע ויהנה ממנו (לעיל מה:).

עין משפט
נר מצוה

עז א ב ג ד מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הלכה ג ד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמה סעיף ו:

עח ה מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ח:

עט ו מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעי' ו:

פ ז מיי' שם וסמג שם טוש"ע י"ד סי' קמג סעיף יב:

רבינו חננאל

מתני' שלש אשרות הן. אילן שנטעו מתחלה לשום עבודת כוכבים הרי זו אסורה. גידעו ופיסלו כמין כיסוח וגידור לשום עבודת כוכבים והחליף אמירין ונצרים נוטל מה שהחליף האמירים והנצרים ושאר האילן מותר. העמיד התחיה עבודת כוכבים ונטלה האילן מותר: אמרי דבי ר' ינאי ואפילו הבריך והרכיב בגופו של אילן. כי נוטל מה שהחליף שפיר דמי ושאר האילן מותר: אמר שמואל המשתחוה לאילן תוספתו אסורה. ומקשינן עליה והאנן גידעו ופיסלו [ו] לא. ופריק שמואל מתני' רבנן היא ואנא דאמרי כר' יוסי בר' יהודה דאמר בכי האי גוונא אילן מותר וגידועו אסור. ומתקיף עליה רב יוסף ממאי דכי פליגי רבנן ורבי יוסי ב"ר יהודה בהאי פליגי דלמא בהאי פליגי בעיקר אילן [ז] דרבנן סברי עיקר אילן אסור דכתיב ואשרירהן תשרפון באש. וכשהאש שורפת מכלה את הכל. ור' יוסי סבר עיקר אילן מותר דכתיב ואשרירהם תגדעון. גידועו אסור אבל העיקר מותר. אבל התוספת דברי הכל אסור. וכי תימא הא לא אמרי הכי דהא לא אמרי רבנן ואשרירהם תשרפון באש אלא באילן שנטעו מתחלה לכך אבל נטעו ולבסוף עבדו לא. אפיך דרבנן לר' יוסי בר' יהודה ודר' יוסי בר' יהודה לרבנן. ומקשינן אי הכי מתני' דקתני גידעו ופסלו מאן קתני ליה אי ר' יוסי בר' יהודה הא אמר עיקר אילן שרי הא תוספתו אסיר. אי רבנן למה לי גדעו ופיסלו. אפילו בלא גידוע ופיסול האילן עצמו אסור וכל שכן תוספתו אסירא. דהא אמרת בתוספתו כולי עלמא לא פליגי דאסירא. ופריקנן אי בעית תימא מתני' רבנן היא. וכי אמרו עיקר אילן בסתמא אבל גידעו ופיסלו גלי דעתיה דבתוספת שיוסיף לההוא ניחא ליה לעובדו בשאר אילן לא ניחא ליה הלכך העיקר שרי ותוספת אסיר: איבעית תימא מתני' ר' יוסי בר' יהודה וגידעו ופסלו אצטריכא ליה מהו דתימא כיון דגדעו ופסלו כאילו מתחלה נטעו לכך ועיקרו נמי ליתסר. קמ"ל דאינו אסור אלא מה שהחליף: **מתני'** איזהו אשרה כל שתחתיה עבודת כוכבים ר' שמעון אומר כל

מתני' הרי זו אסורה. עד שינטלנה העובד כוכבים. עובד כוכבים לו ישראל לעבודת כוכבים לצורך עבודת כוכבים לעבוד הגידולין שיגדלו בו מעתה והוא כבר היה נטוע כשנא ישראל ליהנות ממנו: **נוטל מה שהחליף.** ושורפו כדין אשרה ועיקרו מותר בהנאה:

גמ' והוא שהבריך (ג) בגופו. מאותה הברכה והרכבה היו חליפותיו דה"ל הכי גידולין הנטועין ממחלה לכך דאי לאו הכי אפילו חידוש לא מיתסר: **גידעו תנן.** משום מעשה פורתא שינוי בעלמא להיכירא מיתסר: **לענין ביטולא איתמר.** ולא לענין תחלת איסור לומר שאם לא הבריך בגופו לא יהא צריך ביטול אלא מביטול קמי דכי מבטל ליה ישראל סגי בהכי אע"ג דנעשה מעשה בגופו של אילן: **אמר לך שמואל.** תלמודא מהדר הכי מני שמואל לתרוצי: **הא מני רבנן היא.** דפליגי עליה דרבי יוסי בר יהודה ואמרי אילן שנטעו ולבסוף עבדו מותר הלכך גידעו ופיסלו הוא ד) כנטוע ממחלה לכך דמשום גידוע מחליף טפי ומיתסרא אבל לא גידעו לא: **מתקיף לה רב אשי.** מאי דוחקיך לאוקמא לשמואל אליבא דתנאי: **ממאי דרבנן ור' יוסי בתוספת פליגי.** דלרבנן שריא ושמואל תנאי היא: **דלמא תוספתו דברי הכל אסור.** בהשתחואה ושמואל דברי הכל היא: **ובעיקר אילן פליגי דרבי יוסי סבר.** עיקר אילן אסור אפי' היכא דלא נטעו מתחלה לכך: **דכתיב ואשרירהם תשרפון.** אשרירהם תרי משמע חד לנטוע מתחלה לכך וחד לנטוע ולבסוף עבדו: **ורבנן סברי.** אילן שלא ניטע לכך שרי דכתיב ואשרירהם תגדעון משמע יש אשרה שאין עיקרה אסורה אלא גידועה והעיקר תשאר בארץ לצורך. ואי משום ואשרירהם תשרפון דמשמע כל האילן בנטוע מתחלה לכך קאמר והאי לשון רבים דקרא אכל אשרות שבארלכם הנטועות מתחלה לכך קאי: **וכי תימא הא לא תרגינן.** בשמעתא דלעיל הכי דהא אוקימנא דרבי יוסי ורבי יוסי לרבנן דהא לא בהדיא שמעינן ליה לרבי יוסי דליף טעמא מואשריהם תגדעון דהא רבי יוסי ואשריהם תשרפון בחד נסב ליה תלמודא למילתיה ואנן הוא דקשיא לן האי מיבעיא ליה לשנטעו מתחלה לכך ואוקימנא לטעמיה מואשריהם תגדעון הלכך אפיך תרוצא דרבי יוסי דתרצת ואימא רבי יוסי מואשריהם תשרפון בחד דמשמע לשון רבים נפקא ליה תרוייהו ורבנן יליפי הימירא מואשריהם תגדעון ור' יוסי ההוא מיבעיא ליה לגידועי עצומת כוכבים קודמין לכיבוש אבל ישראל ורבנן נפקא להו מאבד תאבדון (דברים יב) וכן כולה תלמודא: **אם כן.** דתוספתו דברי הכל אסור: **גידעו.** דמתני' דמשמע דכי לא גידעו שרי מאן קתני לה: ה"ג **אי רבנן ל"ל גידעו ופיסלו גלא גידעו ופיסלו נמי הא אמרינן תוספתו אסורה אי רבי יוסי עיקר אילן נמי אסור.** ומתני' תני מה שהחליף ותו לא הלכך על כרחך דשמואל תנאי: **איבעיא אימא רבנן כו'.** ולעולם דשמואל דברי הכל: **ואיבעיא אימא רבי יוסי.** ודקשיא לך האמר עיקר אילן אסור ומתניתין קתני מה שהחליף ותו לא קשיא כי קאמר ר' יוסי עיקר אילן אסור בסתמא כו': **עיקרו נמי ליתסר.** הואיל ונעשה מעשה בגופו קמ"ל: **מתני' איזו היא אשרה כו'.** גמרא פריך והא תנן ג' אשרות תנן: **כל שעובדין אותה.** אם האילן עצמו אבל אם עובדין את עבודת כוכבים שתחתיו האילן מותר: **גמ'** והא תנן ג' **הן תנן.** ל"ל למיהדר ומיבעי איזו היא ועוד התם תני תנא חדא: **שתים דברי הכל.** שהרי אילן עצמו עבודת כוכבים: **איזוהי אשרה סתם.** לאו אתיריגא דמתני' קאי אלא מילתא באפי נפשה קאמר תלמודא דפליגי בה אמוראי איזו היא אשרה סתם אילן שלא הוזכר לנו שהיא אשרה באיזה סימן ניכר אם היא אשרה אם לאו: **ואין טועמין מפירותיה.** ולאי פלחי לה: **כי נגרפי.** שם עבודת כוכבים שלהם:

מתני'

שעובדין אותה. מעשה בצידן באילן שהיו עובדין אותו כו'. ומקשינן והא שלש אשרות תנן. ופרקינן הכי קאמר שלש אשרות הן. שתים דברי הכל ואחת מחלוקת ר"ש ורבנן ואיזו היא מחלוקת ר"ש וחכמים כל שתחתיה עבודת כוכבים וכו' איזהו אשרה סתם. אמר רב כל שכומרין שומרין אותה ואין טועמין מפירותיה ושמואל אמר כגון דאמ' הני תמרי נהוויין לשיכרא דבי ניצרפי ושתי ליה ביום אידם. אמר אמימר אמרו לי סבי דפומבדיתא הלכתא כשמואל:

ו) ל"ל והאנן גדעו ופסלו תנן גדעו ופסלו אין לא גדעו ופסלו לא ופריק כו'. ז) מדברי רבינו ז"ל אלו נראה להדיא דסי' אלו לא מחכם בכאן דלפוס אתקפא דרב אמי מפסיק פלוגתא דרב"י ורבנן וזהו דאמרינן לאיפוך רבנן ולא כפרש"י וד"ק.

לא ישב בצילה. ולא דמי לגלו של היכל (פסחים דף כו.) דהתם היכל לתוכו עשוי לאכל אשרה עשויה לגל ג"כ *תומרא דעבודת כוכבים שלמי מ): **אי דאיכא דירכא אחרינא.** פי' קלר כזה דאי בעינן למימר לאפי' ארוך יותר אם כן אין לדבר סוף: **ורבנן** סברי זה וזה גורם טותר. פי' רבינו שמואל ומ"מ אסרי רבנן ירקות בימות החמה דלא דמי דהכא עם זגל נגייה המהנה לגדל ולהחליף זגל הקרקע נמי שהוא של היתר מהני לגדל ולהחליף (מ) אבל לגורם דגל חיישינן שכולו אסור שאותה הנאה שהגל עושה להגין מן החמה אין הקרקע עושה וליכא נמי גל אחר דהיתר גורם עמו להגין מן החמה נמצאת כל הנאת הגל לאיסור ודמי שפיר לפרה שנתפטמה בכרשיני היתר ושל עבודת כוכבים ביחד ששייסה הועילו לפטם הפרה ונקרא זה וזה גורם: **התם** דקאזיל לאיבוד. פי' בקונטרס דלאבדה מתכוין וכבר בטלה והוי כעבודת כוכבים שנשתברה מאליה וקשה בה טובא דלמ"ד (לעיל מא:) עבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה תקשי ואפילו למאן דאמרי נמי הא אין מבטל ישראל עבודת כוכבים של עובד כוכבים ועוד דבשל ישראל נמי אייתי ר' יוסי מדמייתי לריה (לעיל דף מד.) מעגל וממפלגת שהיא של ישראל ועבודת כוכבים של ישראל אינה בטלה עולמית לכן נראה לפרש דקאזיל לאיבוד דלא שכיח שיבא לאיבוד בזרעי' לרוח שאין נופל כ"כ ביחד ומ"מ אפילו לפי הא גוונא חייש רבנן: **נוטעין** יחור של ערלה. וקמ"ל דלא גזרינן יחור אטו אגוז דביחור לא שייך ביה ערלה: **ואין** נוטעין אגוז של ערלה. ג"ל דבאיסור נטיעת אגוז לכתחלה נמי לא פליגי רבנן דאי פליגי ושרו אם כן לדידהו אמאי ערלה בשריפה ינטעו אותם ויהיה היולא מהם זה וזה גורם ולומק לומר דאייתי הכא נאין לאוין ליטע אלא ולפי בדיעבד פליגי ובא ר' יוסי לאשמעינן שאם נטעוהו אף בדיעבד כל הגדל ממנו אסור וכדמפרש טעמא מפני שהוא פרי דמשמע שבא להשמיענו היכא דנטע אגוז של ערלה דאפילו דיעבד אסורים הפירות והא דנקט אין נוטעין אידי דתני ריש נוטעין תנא סיפא אין נוטעין: שאם

מתני' [א]לא ישב בצילה ואם ישב טהור ולא יעבור תחתיה ואם עבר טמא [ב]היתה גוזלת את הרבים ועבר תחתיה טהור: **גמ'** לא ישב בצילה פשיטא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא נצרכא אלא לצל צילה מכלל דבצל קומתה אם ישב טמא לא דאפי' לצל קומתה נמי אם ישב טהור והא קמ"ל דאפילו לצל צילה לא ישב איכא דמתני לה אסיפא ואם ישב טהור פשיטא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא נצרכא אלא לצל קומתה מכלל דלצל צילה [ג]אפילו לכתחלה ישב [א] לא הא קמ"ל דאפילו לצל קומתה אם ישב טהור: ולא יעבור תחתיה ואם עבר טמא: מ"ט אי אפשר דליכא תקרובת עבודת כוכבים מני רבי יהודה בן בתירא היא דתניא [ד]רבי יהודה בן בתירא אומר מנין לתקרובת עבודת כוכבים שמטמאה באהל שנאמר [1]ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת מטמא באהל אף תקרובת עבודת כוכבים מטמא באהל: היתה גוזלת את הרבים ועבר תחתיה טהור: איבעיא להו עבר או עובר רבי יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה אמר עובר ורבי יוחנן אמר אם עבר ולא פליגי הא [ד]דאיכא דירכא אחרינא הא דליכא דירכא אחרינא א"ל רב ששת לשמעיה כי מטית להתם ארהיטני [ב] היכי דמי אי דליכא דירכא אחרינא ל"ל ארהיטני מישרא שרי ואי דאיכא דירכא אחרינא כי אמר ארהיטני מי שרי לעולם [ה]דליכא דירכא אחרינא [ג]ואדם חשוב שאני: **מתני'** זורעין תחתיה ירקות בימות הגשמים אבל לא בימות החמה וההזירין לא בימות החמ' ולא בימות הגשמים [ו]ר' יוסי אומר אף לא ירקות בימות הגשמים מפני שהנביה נושרת עליהן והוה להן לזבל: **גמ'** למימרא דרבי יוסי סבר זה וזה גורם אסור ורבנן אמרי זה וזה גורם מותר הא איפכא שמעינן להו דתנן [ז]רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים אמרו לו אף היא נעשה זבל ונאמר [2]לא ידבק בידך מאומה מן החרם קשיא דרבנן אדרבנן קשיא דר' יוסי אדרבי יוסי בשלמא דרבי יוסי לא קשיא התם דקאזיל לאיבוד מתיר הכא דלא קאזיל לאיבוד אסור אלא דרבנן אדרבנן קשיא איפוך ואיבעית אימא לא תיפוך דר' יוסי כדשנין דרבנן כדאמר רב מרי בריה דרב כהנא [ח]מה שמשביח בעור פוגם בבשר הכא נמי מה שמשביח בנביה פוגם בצל וסבר רבי יוסי זה וזה גורם אסור [ט](והתניא) [י]רבי יוסי אומר [יא]נוטעין יחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי ואמר רב יהודה אמר רב מודה רבי יוסי שאם [יב]נטע והבריך והרכיב מותר ותניא נמי הכי מודה רבי יוסי שאם

מתני' לא ישב בצילה. הלי לל לאו תחת נוף האילן הוא דאם כן לא (מ) מתני ליה ואם ישב טהור דהא קתני סיפא לא יעבור תחתיה ואם עבר טמא אלא מן האילן והלאה הלכך לאו אהל הוא שכשהחמה במזרח או במערב יש לכל אדם לל אלון וכשהחמה עומדת באמצע הרקיע אין לכל דבר לל אלא תחתיו: **תחתיה.** (ב) נוף האילן שהאהיל עליו האילן: **ואם עבר טמא.** כדמפרש בגמרא: **היתה גוזלת את הרבים.** [ג] שהיה נופה נוטה לרשות הרבים: **ועבר תחתיה טהור.** דהך * טומאה דרבנן היא וקרא דמיירתינן בגמרא אסמכתא בעלמא היא והכי נמי אמרי' בפ' ר' ישמעאל (לקמן נב:) דהך טומאה דרבנן היא והיכא דגוזלת את הרבים לא גזור רבנן: **גמ' פשיטא.** דלא ישב בצילה דהא קא מיתהני מעבודת כוכבים: **אלא לילה.** [ד] שחרית וערבית (ג) שלא אלון לכל דבר מאד וכל זמן שלא עברה מדת אוכך הלל את מדת גובה קומת האילן הלל עב וחשוך מכאן ואילך הלל דק וקלוש והיא לל לאו ואלטריך לאשמועינן דאפילו בצל לילה לא ישב: **מכלל דבצל קומתה אם ישב טמא.** בתמיהה. והלא אינו מן האילן הוא ולא תחת נופו: **לא בצל קומתה נמי אם ישב טהור.** ובלבד שלא יהא תחתיה דהא קתני לקמן דאי עבר טמא וכ"ש ישב: **א"א דליכא תקרובת עבודת כוכבים.** ומנלא האילן מאהיל על התקרובת ועליו: **עבר.** דאי עבר דיעבד או עובר לכתחלה: **כי מטית התם.** רב ששת סגי נהורא הוה וחה מושכו והיתה בעיניו אשרה גוזלת את הרבים א"ל כי מטית התם: **ארהיטני.** משכני במרוצה: **מתני' זורעין תחתיה ירקות בימות הגשמים.** שהאילן גם הוא קשה להן שמעכב החמה מלבא: **אבל לא בימות החמה.** שהלל יפה להן: **והזירין.** לטוג"א בלע"ז: **לא בימות החמה ולא בימות הגשמים.** שהלל יפה לחזרת לעולם: **שהנביה.** עליו נושרין בימות הגשמים מן האילן: **גמ' זה וזה.** נגייה דאיסור וקרקע עולם דהיתר גורמין לירקות שיגדלו: **שוחק וזורה לרוח.** ולא חייש לזבל: **התם קאזיל לאיבוד.** לאבדה הוא מתכוין וכבר בטלה עבודת כוכבים ולא גרעה מעבודת כוכבים שנשתברה מאליה הלכך ליכא זה וזה גורם שהרי אין כאן איסור כל כך דאפילו רבנן לא אסרי אלא משום גזירה דלמא מגבה ליה כו' כדאוקימנא ברים פירקין (דף מב.): **הכא לא אזיל לאיבוד.** שהרי דרכה בכך ואין עבודת כוכבים בטלה דרך גדילתה הלכך איסור הנאה הוא זה וזה גורם אסור: **איפוך.** כולה מתני' ולא תשני דרבי יוסי אדרבי יוסי כדשנין. מעיקרא ונעולם זה וזה גורם אסור ס"ל: **דרבנן.** אדרבנן לא קשיא אינהו נמי זה וזה גורם אסור סבירא להו כדאמרינן אף היא נעשית זבל והכא הייגו טעמא דשרו דליכא גורם איסור כלל דמה שמשביח אינו אלא פוגם בצל: **ודרב מרי.** (ד) [בתמורה] (דף כד.) גבי אין מרגלין בספולי מוקדשים להפשיט דרך הרגלים כעין מפוח של נפחים בעלי מומין שנפדו ושחטן לגרסו ואע"פ שהעור נמכר ביוקר אסור להרגיל לפי שבזיון קדשים הוא שמקלקל הבשר קשיא לן התם אמאי הא פסידא דהקדש הוא דאי הוה שרית ליה להרגיל ולמכור העור ביוקר הוה טפי פריק להו מעיקרא ושני רב מרי ליכא פסידא דמה שמשביח בדמי העור פוגם בדמי הבשר: ערלה לא נאסר אלא הפירי הלכך אגוז איסור הנאה דקא מתהני מייה שחוזר ונעשה אילן: **יחור.** נוף: **שאם נטע.** האגוז של ערלה מותר. אלמא כי גדל האילן וטוען פירות הוו להו הנך פירות בגרמא דאגוז דאיסור וקרקע דהיתר מותר: **והבריך** פוגם בבשר. מה שמשביח בדמי העור פוגם בדמי הבשר ואין כאן ריוח, לפי שמתירא לאחוז העור ומוחך הבשר ושוב אינה יפה לימכר (תמורה כד.).

פא א מיי' פ"ז מהל' עבודת כוכבים הל' יא סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמג סעי' ט:

פב ב ג מיי' שם ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף י:

פג ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ט:

פד ו ז מיי' פ"י מהל' מעשר שני ונטע רבעי הלכה כ טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' יב:

לעזי רש"י

לייטגו"א. חסה.

רבינו חננאל

[מתני'] לא ישב בצל האשרה ואם ישב טהור. ואוקימנא בצל קומתה. וכ"ש בצל צילה שהוא טהור. לא יעבור תחתיה ואם עבר טמא. מ"ט אי אפשר שאין שם תקרובת ונמצא מאהיל בתקרובת עבודת כוכבים שנקראת זבחי מתים וכבר פרשנוה למעלה שמטמא כמת: היתה אשרה זו גוזלת את הרבים. פירוש היתה נוטה ברשות הרבים בפחות מכדי קומת האדם או בפחות מגמל ורוכבו. והיתה מסתרכת בבגדי בני אדם ומושכת אותם שנמצאת כאילו גוזלת. אם עבר תחתיה טהור שאין בראשי האמירין שיעור להאהיל. ואוקימנא אי ליכא דירכא אחריתי עובר בתחלה ואפילו הכי אם הוא אדם חשוב יהלך בריצה. ואם איכא דירכא אחריתי לא יעבור ואם עבר טהור: **ירושלמי** הרי הקבר אסור בהנאה וצילו מותר לאכול בו: **ירושלמי** זאת אומרת שאין טומאת המתים מתחזרת. דלא כן [ו] אילו קבר שגוזל את הרבים ועבר תחתיו טהור: [מתני'] זורעין תחת האשרה ירקות בימות הגשמים אבל לא בימות החמה שמתגדלין בצל האשרה בימות החמה שהצל טוב להן ואסור. והחזירין פי' חסא לא בימות החמה ולא בימות הגשמים שלעולם הצל יפה להן. רבי יוסי אומר אף לא כל ירקות בימות הגשמים מפני שהנמיה נושרת פי' עלי האשרה נופלות על גבי הירקות הזרועין תחתיה והוה להן לזבל ומגדלת אותן. ומקשינן למימרא דרבי יוסי זה וזה גורם אסור סבירא ליה פי' הקרקע והנמיה שניהן גורמין גידול הירקות ורבנן דפליגי עליה דר' יוסי ושרו בירקות בימות הגשמים ולא חיישי ליה לנמיה. סברי זה וזה גורם מותר. והא איפכא שמענא להו דתנן ר' יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים. ג) אבל הכא דהוה זבל על גבי הירקות ולא אזל לאיבוד משום הכי קא אסר ר' יוסי. דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא דלא קא שרו רבנן הכא אלא משום דיותר פוגם הצל בירקות ממה שמרויח בהן הזבל של נמיה כמו שאמר בבכורות פרק כל פסולי המוקדשים בהמרגיל בבכור דמה שמשביח בעור פוגם בבשר. ואכתי סבר ר' יוסי זה וזה גורם אסור. והתני' ר' יוסי אומר נוטעין יחור של ערלה פי' כי עץ בעלמא הוא. ואין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי. ואין מרכיבין בכפניות של ערלה. ואמר רב יהודה

מסורת הש"ס

א) מולין יג: לעיל לב:. ב) [ברכות יט. וש"נ]. ג) [לעיל מב.]. ד) לעיל מג: וש"נ. ה) [בכורות לב: תמורה כד.]. ו) [ל"ל והתנן]. ז) ערלה פ"א מ"ט. ח) [ועי' תוס' פסחים כו. ד"ה שאני וכו']. ט) [ל"ל לב:]. י) [ברכות יט. וש"נ]. יא) [לעיל מב.]. יב) [לעיל מג: וש"נ]. יג) [בכורות לב: תמורה כד.]. יד) ערלה פ"א מ"ט. טו) [ועי' תוס' פסחים כו. ד"ה שאני וכו']. טז) [ל"ל לב:].

תורה אור השלם

1. וַיִּצָּמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים: תהלים קו כח

2. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבְּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג יח

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ועבר וכו' טומאה דרבנן היא. עיין מולין יג ע"ב תוס' ד"ה תקרובת: תוס' ד"ה לא וכו' חומרא דעבודת כוכבים שאני. עיין לעיל דף יג ע"ב תוס' ד"ה אלא ולף מג ע"ב תוס' ד"ה אמרו:

הגהות הב"ח

(מ) רש"י ד"ה לא ישב וכו' דאי"כ לא הוה מתני ואם ישב: (ב) ד"ה תחתיה תחת נוף האילן: (ג) ד"ה לצל וכו' הצל אילן: (ד) ד"ה ודרב מרי בבכורות גבי בעלי מומין שנפדו ושחטן לצרכו אין מרגלין וכו' של נפחים ואע"פ שהעור נמכר וכו' וקשיא לן: (ה) תוס' ד"ה ורבנן וכו' מהני לגדל ולהחליף ודמי שפיר לפרה שנתפטמה וכו' זה וזה גורם אבל לגורם דגל חייש'ן לא גרם לה וכן הוא בירושלמי וכ"ש ורא"ש וש"ע השמיטו כל זה (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' קמ"ג ס"ק י"מ): [ב] שם ה"ד מ' דליכא דירכא כו'. נ"ב הרמב"ם ל"ג אבל הרא"ש וש"ס כתבוה (ע"ש ס"ק כ): [ג] רש"י ד"ה היתה גוזלת. שהיה נופה כו'. נ"ב אבל הרא"ש מפרש שקדם לו הדרך (ע"ש): [ד] שם ד"ה לצל צלה שחרית כו'. נ"ב וכן פי' אבר מפרשים בירושלמי ורמב"ם פי' בענין אחר (ע"ש ס"ק י"ח ועי' ר"ן):

מוסף רש"י

שהנבייה נושרת עליהן. על הירקות והוה לזבל ומגדל בעל הירק נהנה מן האשירה, נגייה הן העלין הנושרין מן האילן בימות הגשמים (לעיל מב.). **שוחק וזורה לרוח.** המוצא עבודת כוכבים של אבדת (לעיל מב.) שלא יכשל בה ישראל ליהנות ממנה (לעיל מג.).

שאם נטע והבריך. פי׳ נקונטו׳ בלשון אחרון נטע האגוז ואחר כך כשנעשה נטועה הבריך והרכיב באילן של היתר (ה) אותו לשון עיקר ומה שהקשה בקונטו׳ אפי׳ לא הבריך והרכיב נמי לא דק דאין נקרא זה וזה גורם אלא כשמיחס מעניין אחד כמו הברכת איסור באילן היתר שמיחס לאילן וכמו זבל נעייה וקרקע דלעיל אבל אגוז וקרקע שני עניינים הם ומה שפירש בלשון לאשון הבריך יחוד של עלה באילן והוי כמו ילדה הסבכה בזקנה דבטלה אין הגדון דומה לראיה ההיא אפילו למ״ד זה וזה גורם אסור מותר כיון שבטלה בזקנה וכן משמע לשון בטלה: (ו) **שאם** נטע. וא״ת מ״ש גידולי אגוז של עלה מגידולי (ז) טבל ומעשר שני שהן חולין ואפי׳ גידולי תרומה אלא שגזרו עליהן (ח) בי״ח דבר וי״ל דעדלה שאסורה בהנאה יש לאסור הגידולין שגם זה הנאה היא אבל באיסור אכילה אין לאסור הגידולין שאינו אוכל האיסור עצמו:

שדה תזרע. וכגון שאין הזבל בעין והוה ליה זה וזה גורם ומותר כדפרישית לעיל גבי נעייה: (ט) **הא** רבנן. והא דשרו לעיל נטע והבריך והרכיב לאו משום דאית להו זה וזה גורם מותר אלא משום דמה שגדל מן האגוז עצמו יהא מותר ואסרי רבנן בעבודת כוכבים לעיל דאף היא נעשה זבל וה״ה לאחר איסורין: **עד** שיהא באיסור כדי לחמץ. פירוש ואז אסור אפי׳ יש בהיתר נמי כדי לחמץ וא״ת היכי מייתי מדרבנן זה וזה גורם מותר דלמא שני להו בין עבודת כוכבים לאחר איסורין י״ל דהכי מייתי (י) מדר״א דשמע לרבנן דכי היכי דאסר אף בשאר איסורין ואינו מחלק רבנן נמי דשרו לא יחלקו:

דלמא טעמא דר״א בו׳. פי׳ ולעולם זה וזה גורם מותר: **אלא** ר״א ורבנן דעצים. משום דקאמר הא ר״א והא רבנן מהדר אפלוגתייהו דלפ״ז הדיחוי הברייתות מתולות הא ר׳ יוסי ורבנן דידיה דסברי זה וזה גורם אסור והא ר״א ורבנן: **יוליך הנאה לים** המלח. פי׳ בקונטרס דמי עצי איסור משמע ולכך מהא הפת מותרת וקשה דא״כ אפי׳ אלא נתערבה נמי יש להתיר בהולכת הנאת העצים לכך נראה לפרש הנאת הפת ויחא דלא פליג ר״א בריש (ל) מדש יותן להתיר להולין הנאת עצים שהוסק בהן ליס המלח:

נתערבה באחרות. לא גרס ר״ת ואחרות באחרות וכן במשנת מהילי תלמן דכלאי הכרם דמייתי בפ״ק דביצה (דף ג:) לא גרים ליה ומביא ראיה מדאחר שמואל פ׳ התערובת (זבחים עד.) ספק ספיקא ודחיק התם לאשכוחי תנא דסבר כוותיה ונרין להביא מדרבי יהודה דברייתא דרמוני באחד דאסר בספק ספיקא והולרך לדחוק סבר לה כוותיה בחדא ופליג עלה בחדא דשמואל דוקא בעבודת כוכבים אוסר דקאמר התם הנח לעבודת כוכבים שספיקה אסורה עד סוף העולם ואי גרסינן ליה הכא לייתו הך משנה דבעבודת כוכבים קיימא וכן אי גרסינן ליה נמי בחבילי תלמן היה לו להביא המשנה דר״מ ומימא סבר כוותיה בחדא ור״י בר ברון אומר דשפיר גרסינן ליה הכא והתם ולמאי ליכא אלא חדא ספיקא דה״פ ואחרים באחרים כל אותן אחרים נתערבו באחרים או אפילו רובן דאיכא למימר איסורא ברובא איתיה דה״נ אמר תלמודא התם גבי טבעת של עבודת כוכבים נפלה לתוך מאה טבעות כולן אסורות פירשו ששים למקום אחד וארבעים במקום אחד האחרבעים מותרים דאמרינן איסורא ברובא איתיה:

מרג

שני ליה לר׳ יוסי בין שאר איסורין לעבודת כוכבים ומי שני ליה והתניא שדה שנזדבלה בזבל עבודת כוכבים וכן פרה שנתפטמה בברשיני עבודת כוכבים תני חדא [א]שדה תזרע פרה תשחט ותניא אידך שדה תבור ופרה תרזה מאי לאו הא ר׳ יוסי והא רבנן לא הא ר״א והא רבנן הי ר״א ורבנן אילימא ר״א ורבנן דשאור דתנן [ב]שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחימצו ר״א אומר אחר האחרון אני בא וחכ״א [ג]בין שנפל איסור לכתחלה ובין שנפל איסור לבסוף אינו אסור עד שיהא בו כדי לחמץ ואמר אביי לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור אבל לא קדם וסילק את האיסור אסור וממאי דטעמא דר״א בדאביי דלמא טעמא דר״א משום דאחר אחרון אני בא אי גמיר באיסורא [ד] אסורה ואי גמיר בהיתירא מותרין בין סלקיה ובין לא סלקיה אלא ר״א ורבנן דעצים דתנן [ה]נטל הימנה עצים אסורה בהנאה הסיק בה את התנור חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת אסורה בהנאה נתערבה [ו]באחרים כולן אסורות בהנאה ר״א אומר יוליך הנאה לים המלח אמרו לו אין פדיון לעבודת כוכבים רבנן דפליגי עליה דר״א מאן נינהו אילימא רבנן דעצים אחמורי מחמרי אלא רבנן דשאור אימר דשמעת להו לרבנן דמקילי בשאור בעבודת כוכבים מי מקילי אלא לעולם הא רבי יוסי והא רבנן ר׳ יוסי לדבריהם דרבנן [ז] אמר להו לדידי [ח]זה וזה גורם מותר לדידכו דאמריתו זה וזה גורם אסור אודו לי [ט] מיהת אף ירקות בימות הגשמים ורבנן כדאמר רב מרי בריה דרב כהנא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי: ההוא גינתא דאיזדבל בזבלא דעבודת כוכבים שלח רב עמרם קמיה דרב יוסף א״ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי:

מתני׳

שאם נטע והבריך והרכיב מותר וכי תימא שני ליה לר׳ יוסי בין שאר איסורין לעבודת כוכבים ומי שני ליה והתניא שדה שנזדבלה בזבל עבודת כוכבים וכן פרה שנתפטמה בברשיני עבודת כוכבים תני חדא [א]שדה תזרע פרה תשחט ותניא אידך שדה תבור ופרה תרזה. מאי לאו הא ר׳ יוסי והא רבנן לא הא ר״א והא רבנן הי ר״א ורבנן אילימא ר״א ורבנן דשאור דתנן [ב]שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחימצו ר״א אומר אחר האחרון אני בא וחכ״א [ג]בין שנפל איסור לכתחלה ובין שנפל איסור לבסוף אינו אסור עד שיהא בו כדי לחמץ ואמר אביי לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור אבל לא קדם וסילק את האיסור אסור וממאי דטעמא דר״א בדאביי דלמא טעמא דר״א משום דאחר אחרון אני בא אי גמיר באיסורא [ד] אסורה ואי גמיר בהיתירא מותרין בין סלקיה ובין לא סלקיה אלא ר״א ורבנן דעצים דתנן [ה]נטל הימנה עצים אסורה בהנאה הסיק בה את התנור חדש יותץ ישן יוצן אפה בו את הפת אסורה בהנאה נתערבה [ו]באחרים כולן אסורות בהנאה ר״א אומר יוליך הנאה לים המלח אמרו לו אין פדיון לעבודת כוכבים רבנן דפליגי עליה דר״א מאן נינהו אילימא רבנן דעצים אחמורי מחמרי אלא רבנן דשאור אימר דשמעת להו לרבנן דמקילי בשאור בעבודת כוכבים מי מקילי אלא לעולם הא רבי יוסי והא רבנן ר׳ יוסי לדבריהם דרבנן [ז] אמר להו לדידי [ח]זה וזה גורם מותר לדידכו דאמריתו זה וזה גורם אסור אודו לי [ט] מיהת אף ירקות בימות הגשמים ורבנן כדאמר רב מרי בריה דרב כהנא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי: ההוא גינתא דאיזדבל בזבלא דעבודת כוכבים שלח רב עמרם קמיה דרב יוסף א״ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי:

מתני׳

והבריך והרכיב. (ד) אם הבריך או הרכיב יחור של עלה באילן זקן מותרים פירותיהן מיד אע״פ שלא מלאו להן שני עלה זה וזה גורם מותר וה״נ אמרינן בעלמא (ד) ילדה שסיבכה בזקנה בטלה. לשון אחר אם נטע האגוז של עלה שהוא איסור הנאה ולכשיגדל ונעשה נטועה הבריכה והרכיבה באילן דהיתר מותר דאותן פירות שטועון אחר זמן באין נמי ע״י האילן של היתר ונקשא לי בלא הבריך ובלא הרכיב נמי איכא זה וזה גורם אגוז דאיסור וקרקע דהיתר: **שני ליה לר׳ יוסי בין עבודת כוכבים לשאר איסורין.** דלעע״ג דבשאר איסורין זה וזה גורם מותר ס״ל הכא אסור: **בברשיני עבודת כוכבים.** של תקרובת עבודת כוכבים או שעבדום: **תבור.** עד שתכלה ממנה כל שבח הזבל ותהא בורה ולא יזרענה: **תרזה.** תכתש: **מאי לאו הא.** דקתני שדה תזרע ר׳ יוסי היא דשמעינן ליה דאמר (ה) גבי עבלה זה וזה גורם מותר ה״ג תזרע והקרקע דהיתר (ו) דלא שאני ליה בין עבודת כוכבים לשאר איסורין וקשיא אמתני׳ ופרה תשחט ותאכל שאף היא היתה גדילה קודם לכן ע״י שאר אכילות: **והא.** דקתני שדה תבור דבנן היא דאמרי (ז) אף היא נעשית זבל כו׳ והא דשרי אמתני׳ זורעין תחתיה ירקות הא שאינן ליה (ח) מה שמשיח בנעייה פוגם בגלל: **הא ר״א והא רבנן.** אבל לר׳ יוסי בעבודת כוכבים זה וזה גורם אסור ס״ל דקתני אמתני׳ ואי משום שוחק וזורה הא שאינן ליה לעיל ואי משום עבלה שני ליה בין עבודת כוכבים לשאר איסורין: **שאור של חולין.** ושאור אחר של תרומה: **שנפלו לתוך עיסה.** של חולין: **כדי לחמץ.** עיסה זו: **אחר אחרון אני בא.** אותו שנפל אחרון אם של חולין נפל אחרון ביטל את הראשון ומותר לזרים ואם של תרומה נפל אחרון אסור לזרים: **ואמר אביי ל״ש.** דאר״א אם אחרון חולין שמותר אלא שקדם וסילק את האיסור קודם נפילתו של זה שכשנפל זה ליכא למימר היתר מצטרף לאיסור להיות שיעור ליאסר ואע״פ שכבר נתן כח איסור בעיסה ולא היתה מחומצת ע״י אחר (ט) ואם לא בשביל ראשון ואפ״ה מין דלא הוה בו מעולם שיעור חימוץ ליכא למימר זה וזה גורם וביטל שני את הראשון: **אבל אם לא קדם וסילק את האיסור אסור.** שאע״פ שנפל היתר לבסוף אסור דזה וזה גורם אסור ולרבנן זה וזה גורם מותר: **משום דאחר אחרון אני בא.** דקסבר גמרו באיסור אסור גמרו בהיתר מותר אבל היכא דנפלו בבת אחת שלא לעולם קאמר לך זה וזה גורם מותר ס״ל: **נטל הימנה עצים.** מן האשרה. מתני׳ היא: **תדש יותץ.** שהרי נעשה והוחזק מאיסורי הנאה: **ישן.** שכבר הוחזק ואין היסקו לחזקו אלא לאפות: **יוצן.** שלא יאפו בהיסקן זה ונמצא שלא נהנה: **אפה את הפת.** בין בחדש שלנו וחזר והסיקו בעצי היתר בין בישן בהיסקן של עצי איסור הוה ליה בתרוייהו זה וזה גורם שהפת שנאפית בו בחדש בהיסקן שני באה ע״י גורם דאיסור שנתחזק בהן התנור מראשיתו וגורם היתר דהאי היסקן וקתני הפת אסורה לר״מ על עד שיוליך הני דמי עצים דאיסור לים המלח. אלמא זה וזה גורם אסור: **אלא רבנן דשאור.** פליגי עליה ואמרי זה וזה גורם מותר דקתני אפי׳ נפל איסור בסוף (ו) וכ״ש נפלו בבת אחת מותר עד שיהא באיסור לבדו כדי לאמץ: **אלא לעולם הא.** דקתני שדה תזרע ר׳ יוסי (ז) דשמעינן ליה גבי עבלה דאמר מותר וגבי עבודת כוכבים דקאמר [מג:] שוחק וזורה לרוח ולא שני בין עבודת כוכבים לשאר איסורין וטועמא לאו כדשמעינן [מא:] משום דאזיל לאיבוד הוא ודקשיא לך ר׳ יוסי דאמתני׳ דנעייה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידכו דקאמריתו זה וזה גורם אסור דקאמרי אבל לא בימות החמה מפני שהגל יפה להן אודו לי נמי בימות הגשמים דאיכא נמי גורם דנעייה ורבנן אמרי ליכא גורם דאיסור דמה שהשמיחו בנעייה פגמו בגל: **בזבל עבודת כוכבים.** שבא מדם פרים ועגלים הנשחטים לעבודת כוכבים דתקרובת עבודת כוכבים הן ואסורין בהנאה אבל אמר זבל זה לעבודת כוכבים אינו נאסר כדתניא (לעיל מד:) אין הקדש לעבודת כוכבים: **הלכה כר׳ יוסי.** דזה וזה גורם מותר:

מתני׳

מסורת הש״ס

(א) פסחים כו: ערלה פ״ג מי״ח לקמן עג: תמורה יב., (ב) פסחים כ. [לקמן ע״ב], (ג) בחלרות יעב״ץ, (ד) [סוטה מג:], (ה) [לעיל מח:], (ו) [לעיל מג:], (ז) [שם], (ח) [ל״ל אם], (ט) זהו דיבור אחד עם הך דלמעלה. רש״ל, (י) [שבת ח:], (כ) [וע״ע תוס׳ בילה ג: ותוס׳ יבמות פא. ד״ה נתערבו ותוס׳ סנהדרין פ. ד״ה ואחרים ותוס׳ זבחים עד: ד״ה ואבי״ל].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ גמיר באיסורא אסור ולא גמיר בהיתירא מותר כין אלקיה: (ב) שם לדבריהם דרבנן קאמר: (ג) שם אחרו לי מיהת. נ״ב פירוש אחרו לי לסבראי דזה חה גורם לאיסור היא ומ״ה אף ירקות בימות הגשמים אסור: (ד) רש״י ד״ה והבריך והרכיב או הבריך: (ה) ד״ה מאי לאו הא: וכו׳ וקרקע דהיתר ופרה תשחט ותאכל וכו׳ שאר אכילות דלא שאני ליה בין עבודת כוכבים לשאר איסורין וקשיא אמתני׳ הס״ל: (ו) ד״ה אלא רבנן וכו׳ כמוף מותר וכ״ש נפלו בבת אחת עד שיהא: (ז) ד״ה אלא לעולם וכו׳ ר׳ יוסי היא דשמעי׳ וכו׳ ולא שני ליה בין עבודת כוכבים: (ח) תוס׳ ד״ה שאם נטע וכו׳ ואותו לשון וכו׳ בחילן זקן והוי כמו ילדה שסבכה בזקנה דבטלה אין הגדון דומה לראיה דהסיא אפי׳ למ״ד זה חה גורם אסור מותר דכיון שסבכה בזקנה בטלה: (ט) ד״ה שאם וכו׳ נטע ומעשר שני. נ״ב עיין בפ׳ כל שעה דף לד: (י) ד״ה והא רבנן וכו׳ נטע או הבריך או הרכיב לאו וכו׳ עלמו הוא מותר: (כ) ד״ה עד שיהא וכו׳ מדר׳ אליעזר נשמע לרבנן. נ״ב ולפתר הכי דקאמר אלא רבנן דשאור שפיר פריך אלא רבנן דשאור דלמא שני להו בין עבודת כוכבים לשאר איסורין משום דבעי למימר דר״א דשאור ס״ל [אחר האחרון אינן בא אפי׳ לא קדם וסלקיה [דבשאר איסורין]] זה חה גורם מותר אפי׳ לר״א: (ל) ד״ה יוליך וכו׳ בריש אחרש:

מוסף רש״י

אחר אחרון אני בא. שהוא גורם את המימון ואם נפל האיסור בסוף אסורה (תחורה יב.). לא שנו. דאחר אחרון אני בא ואם נפל האיסור בסוף מותר, אלא שקדם וסילק את האיסור. מכיון שנפל כו היתר מיד, דהוחיל וסילקו ועדיין לא המתין בטל והלך לו, ואע״ג דהוחיל בו קצת איכול זה אחרון לגמור מימון על ידו, אעפ״כ כבר בטל לו ושוב אין אחר ומעיור בו (פסחים כז.) ולא נשאר השעור אפילו ע״י מיזוף (לקמן עג.). אבל לא קדם וסילק. ונגמר על ידי שניהם ואינו יכול לינטל, אסור, אלמא זה חה גורם אסור (פסחים כז.). משום דאחר אחרון אני בא. וטעמא משום דאזיל בתר גמר מעשה, גמרו בהיתר מותר ואפילו לא קדם וסילק דליכא זה חה גורם, גמרו באיסור אסור, אבל בבת אחת, אם נפלו באיסור דליכא גמרו באיסור, הכי נמי דשרי, דזה חה גורם מותר (שם). יוליך הנאה לים המלח. דמי עצים, מכל מקום שמעינן ליה כל כמה דלא ממטו הנאה ליס המלח מותר הוא לס״ק בין אחדש יותן בין אישן יוצן בין לאיסור פת, אלמא כיון דקתני תדש יותן אית ליה זה חה גורם אסור (שם).

עין משפט נר מצוה

פה א ב ג מיי׳ פ״ז מהל׳ עבודת כוכבים הלכ׳ י״ד ופט״ז מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יג סמג לאוין מה טוש״ע י״ד סי׳ קמב סעיף יא:

רבינו חננאל

אמר רב מודה ר׳ יוסי שאם נטע והבריך והרכיב שאסור. ותניא בהדיא דר׳ יוסי מודה בהא. והנה הכפניות של עדלה והאילן שניהן גורמין לזה הפרי ומודה ר׳ יוסי שמותר מכלל דר׳ יוסי זה וזה גורם מותר סבירא ליה וכי תימא לר׳ יוסי שני ליה איסורא דעבודת כוכבים משאר איסורי. ותתניא שדה שנזדבלה בזבל של עבודת כוכבים. וכן פרה שנתפטמה כברשיני תרומה תני חדא שדה תיזרע ופרה תשחט. ותניא אידך שדה תבור. ופרה תרזה. מאי לא הא׳ ר׳ יוסי שדה תזרע רבנן. והא דקתני תבור רבי יוסי (אומר) [היא] אפ״ה ג׳ אם נזרעה שרי [אלמא] דהוא סבר זה וזה גורם מותר. ולא שני ליה בין איסורא דעבודת כוכבי׳ לאיסורא דתרומה. ודתיקן לא לעולם לר׳ יוסי שני ליה בין איסורא דעבודת כוכבים לשאר איסורי. והני מתנייתא ר׳ אליעזר ורבנן נינהו דתנן שאור של חולין ושל תרומה שנפלו בתוך העיסה ואין באחד מהן שיעור כדי לחמץ את העיסה ונצטרפו וחימצו רבי אליעזר אומר אחר אחרון אני בא. פי׳ אם השאור של תרומה נפל אחרון נאסרה העיסה. ואם של חולין נפל אחרון מותר וחכמים אומרים לעולם אין העיסה אסורה אלא אם היה בשאור של תרומה שיעור כדי לחמץ לבדו. ואמר אביי לא שנו אלא שקדם וסילק את האיסור לשם אומר ר׳ אליעזר אם נפל שאור של חולין אחרון מותר אבל לא סילקו אסור. אלמא סבר זה וזה גורם אסור. ואעפ״כ אם קדם וסילק את השאור של תרומה שרי ר׳ אליעזר. ודחי׳ וממאי דטעמא דרבי אליעזר כדאביי וכו׳. אלא מהא דתנן

ה) ל״ל מאי לאו הא דקתני שדה תזרע וכו׳.

ו) פי׳ רבינו כזה היא ולא בספר״ש ותוס׳ אלא דגם בריש״א הסניה סברה דזה חה גורם מותר ולא פליגי דק בלכתחלה ול״ע.